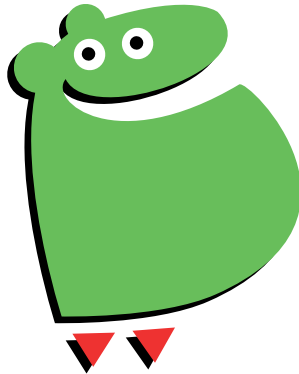

Spiekboek Werkwoordspelling

Deel 2

0.1 Inhoudsopgave

1 Onderwerp en persoonsvorm

- 1.1 Onderwerp en persoonsvorm
- 1.2 Onderwerp als persoonlijk voornaamwoord
- 1.3 Onderwerp enkel- en meervoud
- 1.4 Persoonsvorm in de t.t.-1
- 1.5 Persoonsvorm in de t.t.-2
- 1.6 Jij en je in een vraagzin

2 Werkwoordstijden

- 2.1 Het hele werkwoord
- 2.2 Werkwoordstijden
- 2.3 Toekomstige tijden
- 2.4 De onvoltooid tegenwoordige tijd
- 2.5 De voltooid tegenwoordige tijd
- 2.6 De onvoltooid verleden tijd
- 2.7 De voltooid verleden tijd

0.1

0.2 Inhoudsopgave

3 Deelwoorden

- 3.1 Deelwoorden
- 3.2 Tegenwoordig deelwoord-1
- 3.3 Tegenwoordig deelwoord-2
- 3.4 Voltooid deelwoord-1
- 3.5 Voltooid deelwoord-2
- 3.6 Voltooid deelwoord-sterk
- 3.7 Voltooid deelwoord bijvoeglijk-1
- 3.8 Voltooid deelwoord bijvoeglijk-2

4 Samengestelde werkwoorden en gebiedende wijs

- 4.1 Samengestelde werkwoorden-1
- 4.2 Samengestelde werkwoorden-2
- 4.3 Samengestelde werkwoorden-3
- 4.4 Gebiedende wijs-1
- 4.5 Gebiedende wijs-2
- 4.6 Gebiedende wijs-3

0.2

1.1 Onderwerp en persoonsvorm

Het **onderwerp** is

1. de persoon van **de spreker**: **ik, wij**
of
2. degene die **wordt aangesproken**: **jij, u, jullie**
of
3. de persoon, het dier of ding **over wie** wordt
gesproken: **hij, zij, het.**

ik, wij, jij, u, jullie, hij, zij en het
zijn *persoonlijke voornaamwoorden*.

1.2 Onderwerp als pers.vnw.

Zo heten deze persoonlijk voornaamwoorden

1. de persoon van de spreker: **ik, wij**
heet de **eerste persoon**
2. degene die wordt aangesproken: **jij, u, jullie**
heet de **tweede persoon**
3. de persoon, het dier of ding over wie wordt
gesproken: **hij, zij, het**
heet de **derde persoon.**

1.2

1.3 Onderwerp enkel- en meervoud

Onderwerp	enkelvoud	meervoud
1e persoon	ik	wij
2e persoon	jij, u	jullie
3e persoon	hij, zij, het	zij

1.3

1.4 Persoonsvorm in de t.t.-1

hele werkwoord **gooien**, de stam is **gooi**

Enkelvoud	1e persoon	ik gooi	= stam
	2e persoon	jij, u gooit	= stam + t
	3e persoon	hij, zij, het gooit	= stam + t

Vragend	gooi ik ?
	gooi jij ? gooit u ?
	gooit hij/zij/het ?

Meervoud	1e persoon	wij gooien	= hele werkwoord
	2e persoon	jullie gooien	= hele werkwoord
	3e persoon	zij gooien	= hele werkwoord

1.4

1.5 Persoonsvorm in de t.t.-2

hele werkwoord **landen**, de stam is **land**

Enkelvoud	1e persoon	ik land	= stam
	2e persoon	jij, u land t	= stam + t
	3e persoon	hij, zij, het land t	= stam + t

Vragend land **ik**?
 land **jij**? land**t u**?
 land**t hij/zij/het**?

Meervoud	1e persoon	wij landen	= hele werkwoord
	2e persoon	jullie landen	= hele werkwoord
	3e persoon	zij landen	= hele werkwoord

1.5

1.6 Jij en je in een vraagzin

Jij slaapt**t** = stam + **t**

Slaap **jij**? = stam

*Wanneer **jij** achter de persoonsvorm staat dan vervalt de **t**.*

Je slaapt**t** = stam + **t**

Slaap **je**? = stam

*Als **je** eigenlijk **jij** betekent dan vervalt de **t**.*

Je vader slaapt**t** = stam + **t**

Slaapt**t je vader**? = stam + **t**

***Je vader** is het **onderwerp**, je vader is derde persoon.*

*Als je eigenlijk **jouw** betekent dan blijft de **t**.*

*Je vader is hetzelfde als **jouw vader**.*

2.1 Het hele werkwoord

Het hele werkwoord heet

1F de **woordenboekvorm** of

2F de **onbepaalde wijs** of

3F de **infinitief**.

Je vindt het hele werkwoord door ervoor te zetten

ik ga ... of je zet ervoor **wij zullen**...

Wij hebben geschuild voor de regen.

Ik ga schuilen.

Jij at dat ijsje ook snel op.

Ik ga opeten.

Hij glimlacht naar zijn vriendin.

Wij zullen glimlachen.

2.2 Werkwoordstijden

Aan de persoonsvorm zie je in welke tijd de zin staat.

De onvoltooid tegenwoordige tijd **O.t.t.**

Het regent al de hele dag.

De voltooid tegenwoordige tijd **V.t.t.**

Het heeft de hele dag geregend.

hulpwerkwoord

voltooid deelwoord

De onvoltooid verleden tijd **O.V.t.**

Het regende de hele dag.

De voltooid verleden tijd **V.V.t.**

Het had de hele dag geregend.

hulpwerkwoord

voltooid deelwoord

2.2

2.3 Toekomstige tijden

De **onvoltooid tegenwoordige toekomstige tijd O.t.t.t.**
Het zal de hele dag regenen.

De **voltooid tegenwoordige toekomstige tijd V.t.t.t.**
Het zal de hele dag geregend hebben.

De **onvoltooid verleden toekomstige tijd O.v.t.t.**
Het zou de hele dag regenen.

De **voltooid verleden toekomstige tijd V.v.t.t.**
Het zou de hele dag geregend hebben.

In de toekomstige tijd staat een **persoonsvorm** van het hulpwerkwoord **zullen** met een **infinitief** en/of een **voltooid deelwoord**.

2.3

2.4 De onvoltooid tegenwoordige tijd

In de **onvoltooid tegenwoordige tijd**, de **o.t.t.** kun je iets zeggen of beschrijven dat :

zich afspeelt in het heden
Gijs zeilt op het IJsselmeer.

zich in de toekomst zal afspelen
Dit jaar vieren we kerst in Groningen.

een algemeen geldende uitspraak is
In mei leggen alle vogels een ei.

in het verleden gebeurde en dat je actief wilt vertellen
Het is mei 1945, de oorlog is voorbij.

spreekwoorden en gezegdes staan in de o.t.t.

2.5 De voltooid tegenwoordige tijd

In de **voltooid tegenwoordige tijd**, de **v.t.t.** kun je iets zeggen of beschrijven waarvoor geldt:

het is voorbij

De baby heeft lang geslapen.

er staat een **voltooid deelwoord** in de zin

Gijs heeft op het IJsselmeer gezeild.

het hulpwerkwoord staat in de **tegenwoordige tijd**.

Ik heb de hele dag op dat telefoontje gewacht.

We zijn op onderzoek uitgegaan.

2.5

2.6 De onvoltooid verleden tijd

In de **onvoltooid verleden tijd**, de **o.v.t.** kun je iets zeggen of beschrijven dat:

zich afspeelt in het verleden

Ik wachtte de hele dag op de bevestigingsmail.

onderdeel is van een vertelling of een sprookje

Er was eens een kabouter...

als onderdeel van teksten die vooral in de **o.t.t.** staan

U belde ons onlangs, met plezier vertel ik u meer....

In kinderspel om aan te geven dat ze een rol spelen

Jij was de vader en ik was de moeder.

2.7 De voltooid verleden tijd

In de **voltooid verleden tijd**, de **v.t.t.**
kun je iets zeggen of beschrijven waarvoor geldt:

het is voorbij

Ik was liever op de fiets gekomen.

er staat een **voltooid deelwoord** in de zin

Gijs had op het IJsselmeer gezeild.

het hulpwerkwoord staat in de **verleden tijd**

Epke had weer goud gesprongen op de Olympische Spelen.

2.7

3.1 Deelwoorden

De deelwoorden in het Nederlands

onvoltooid deelwoord of **tegenwoordig deelwoord**

Hijgend kwam de jongen op school aan.
Het **aanvallende** team won de wedstrijd.
De **levende** dieren werden meegenomen.

voltooid deelwoord of **verleden deelwoord**

Supporters hebben rellen **geschopt**.
De **verwoeste** huizen maakten de mensen wanhopig.
De dieren hadden zeer lang **geleefd**.

3.2 Tegenwoordig deelwoord-1

**het onvoltooid deelwoord of
tegenwoordig deelwoord**

gebeurt nu/in de tegenwoordige tijd

is een bijwoord

Hijgend kwam de jongen op school aan.

of een bijvoeglijk naamwoord

Het **aanvallende** team won de wedstrijd.

eindigt altijd op **d** of **de**
*nooit op **t** of **dt***

3.2

3.3 Tegenwoordig deelwoord-2

het onvoltooid deelwoord / tegenwoordig deelwoord

maak je door achter het **hele werkwoord**
d of **de** te zetten

De **fietsende** agent reed hard langs de rij auto's.
Kermend lag de gewonde nog op straat.

let op:

hele werkwoord **fietsen**

tt zij **fietst**

vt zij **fietste**

tegenwoordig deelwoord **fietsend** kwam zij aan

voltooid deelwoord zij heeft **gefietst**

3.4 Voltooid deelwoord-1

Voltooid deelwoord met als **hulpwerkwoord** een **persoonsvorm** van **worden, zijn of hebben**

Ik **werd** bijna onder de voet **gelopen**.
Die voetballer **is** weer eens **geblesseerd**.
Jij **hebt** echt de hele avond **gedanst**, hè?

Voltooid deelwoord **bijvoeglijk** gebruikt

Het huis is **afgebrand**. Het **afgebrande** huis
De wedstrijd is **afgelast**. De **afgelaste** wedstrijd.
Die hond is **weggelopen**. De **weggelopen** hond.

3.5 Voltooid deelwoord-2

Het **voltooid deelwoord** bij zwakke werkwoorden bestaat meestal uit **ge** + **stam** of **ik-vorm** + **d** of **t**.

Ik heb hard **gewerkt**.

We hebben de hele middag **gevoetbald**.

Bij twijfel d of t, het woord verlengen zodat je het hoort.
Het plafond is gewit**t**. De schilder witt**e** het plafond.
Het schaap is gered**d**. Ik redd**e** het schaap.
Of denk aan het Kofschip.

*Begint een werkwoord met ge-, be-, ver-, er-, her-, ont-, dan in het voltooid deelwoord geen extra **ge-** toevoegen.*

3.6 Voltooid deelwoord-sterk

Voltooid deelwoord bij sterke werkwoorden begint meestal met **ge-**
het eindigt meestal op **-en**

vliegen - ik vloog - ik heb **ge**vlogen**en**
vechten - ik vocht - ik heb **ge**vochten**en**
rijden - ik reed - ik heb **ge**reden**en**

bij sommige sterke werkwoorden schrijf ik het voltooid
deelwoord zonder **-en**:

doen - ik deed - ik heb **ge**daan
denken - ik dacht - ik heb **ge**dacht
brengen - ik bracht - ik heb **ge**bracht

3.6

3.7 Voltooid deelwoord bijvoeglijk-1

tt

Het huis brandt af. stam + t

vt

Het huis brandde af. stam + de

voltooid deelwoord

Het huis is afgebrand.

voltooid deelwoord bijvoeglijk gebruikt

Kijk, daar staat het afgebrande huis.

afgebrande is hier geen werkwoord maar een bijvoeglijk naamwoord
hier gelden dus niet de regels voor werkwoordspelling

3.8 Voltooid deelwoord bijvoeglijk-2

Meer voorbeelden

De tsunami **verwoestte** de stad.

De door de tsunami **verwoeste** stad kreeg hulp.

Na het aanleggen van glasvezel,

bestraatten de werkers de stoep opnieuw.

De nieuw **bestrate** stoep was goed begaanbaar.

De student **ontkrachtte** de argumenten in zijn betoog.

De **ontkrachte** argumenten werden positief beoordeeld.

3.8

4.1 Samengestelde werkwoorden-1

Van samengestelde **werkwoorden** bestaan de delen ook als **losse woorden**.

overleggen	= over + leggen
achtervolgen	= achter + volgen
tegenkomen	= tegen + komen
onderhandelen	= onder + handelen
inslapen	= in + slapen
mislukken	= mis + lukken
loslaten	= los + laten
ademhalen	= adem + halen
voorspellen	= voor + spellen
bijklussen	= bij + klussen
voldoen	= vol + doen

4.1

4.2 Samengestelde werkwoorden-2

Samengestelde **werkwoorden** kun je scheiden:

De zwemtrainer heeft een team **samengesteld**.
De zwemtrainer **stelde** een nieuw team **samen**.

4.2

Of samengestelde **werkwoorden** zijn onscheidbaar:

Ik heb de hele kamer **gestofzuigd**.
Ik **stofzuigde** de hele kamer.

4.3 Samengestelde werkwoorden-3

Samengestelde **werkwoorden**-scheidbaar:

Paardrijden Eva **rijdt** iedere dag **paard**.

Aantrekken Job **trekt** zijn nieuwe trui **aan**.

Opschrijven **Schrijf** jij dit adres even **op**?

Samengestelde **werkwoorden**-onscheidbaar:

Onderwijzen Ik heb Nederlands **onderwezen**.

Mislukken De soezen zijn helemaal **mislukt**.

Overwinnen Hij kwam, zag en **overwon**.

Sommige woorden hebben 2 betekenissen:

Deze ziekte **komt** veel **voor**.

Hoe **voorkom** je dat je ziek wordt?

4.4 Gebiedende wijs-1

De **gebiedende wijs**

komt voor in zinnen **zonder onderwerp**,

in zinnen die een **gebod** of **bevel** uitdrukken,

is de **stam** of **ik-vorm** van het werkwoord,

de **gebiedende wijs** staat altijd op de **eerste plaats**

en de zin eindigt altijd met een **uitroepteken!**

Kom binnen!

Ruim die rommel **op!**

4.4

4.5 Gebiedende wijs-2

De **gebiedende wijs**

Vroeger

kwam er in het meervoud een -t achter de stam
Komt allen tezamen!

Nu

is de vorm met -t verouderd
Kom jongens!
Ga buiten spelen, kinderen!

*Het werkwoord in de gebiedende wijs
is de **stam** of ik-vorm.*

4.5

4.6 Gebiedende wijs-3

Uitzonderingen en/of lastige gevallen

1. De **gebiedende wijs** van het werkwoord **zijn** is **wees**.

Wees jezelf, broeder! **Wees** gerust!

In gesproken taal hoor je vaak 'Ben jezelf' en 'Ben gerust', hiermee wordt de algemene regel gevolgd om de ik-vorm te gebruiken.

2. **Meld** u nu aan! **Geef** u nu op!

Meld met alleen een **d**, is goed.

U is hier geen onderwerp maar wederkerig gebruikt.

De algemene regel om de ik-vorm te gebruiken moet je hier volgen.

3. Maar: **Gaat** u maar zitten! **Zegt** u het maar!

Dit geen echte gebiedende wijs, U is hier onderwerp, er wordt een **t** toegevoegd.

4.6

